

การประเมินผลโครงการวางแผนครอบครัวของรัฐบาลที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์
ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524.

11

นางสาว บัทมา รัชโรทัย

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2528

ISBN 974-564-083-2

008821

I16549442

245 ^ a

(AN) EVALUATION OF THE EFFECT OF NATIONAL FAMILY PLANNING PROGRAM
ON FERTILITY DURING THE FOURTH NATIONAL ECONOMIC
AND SOCIAL DEVELOPMENT PLAN, 1977-1981.

100 ^ a Miss Pattama Vatcharotai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics

410 Department of Economics

Graduate School

Chulalongkorn University

1985

ISBN 974-564-083-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การประเมินผลโครงการวางแผนครอบครัวของรัฐบาล ที่สอดคล้องภาวะเจริญพันธุ์
 ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524.

โดย   นางสาว ปัทมา   วิชัยโรทัย

ภาควิชา   เศรษฐศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย   กีระนันทน์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย   อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

ปัทมา วิชัยโรทัย
 ..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 (รองศาสตราจารย์ ดร.สุประดิษฐ์   บุญนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ดร.ศิริวงศ์ สุ่มิตร
 ..... ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ศิริวงศ์   สุ่มิตร)

ดร.เทียนฉาย กีระนันทน์
 ..... กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย   กีระนันทน์)

ดร.พวรรณ จงวัฒนา
 ..... กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ พวรรณ   จงวัฒนา)

ดร.เกียรติวิบูลย์ ช่มแยง
 ..... กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์   เกียรติวิบูลย์   ช่มแยง)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย   จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การประเมินผลโครงการวางแผนครอบครัวของรัฐบาลที่มีต่อภาวะ
เจริญพันธุ์ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4
พ.ศ. 2520-2524

ชื่อผู้เขียน นางสาว ปัทมา รัชโชทัย

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย กีระนันทน์

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์

ปีการศึกษา 2527

บทคัดย่อ

การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็วในระยะที่ผ่านมา อันเนื่องจากการที่อัตราการตายได้ลดลงอย่างรวดเร็ว จากผลของความก้าวหน้าทางการแพทย์สาธารณสุข ในขณะที่อัตราการเกิดยังคงอยู่ในระดับสูงและไม่ได้ลดลงเท่าที่ควร ได้ส่งผลกระทบต่อภาวะการต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองต่าง ๆ ทางแก้ที่จะทำได้ก็คือการชะลอการเพิ่มของประชากรไว้โดยวิธีการส่งเสริมให้มีการวางแผนครอบครัวซึ่งมีโครงการวางแผนครอบครัวของรัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการโดยรัฐบาลได้จัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ในการนี้เป็นจำนวนมากจากการดำเนินงานของโครงการวางแผนครอบครัวของรัฐบาลที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันพบว่าอัตราการเกิดเริ่มลดลงเป็นที่น่าพอใจ แต่ไม่อาจกล่าวได้ว่าการลดลงของอัตราที่เกิดที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากกิจกรรมของโครงการวางแผนครอบครัวของรัฐบาลอย่างเดียว เพราะยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกมากที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราที่เกิดเช่นกัน

ดังนั้น การศึกษานี้จึงทำการคำนวณเพื่อประเมินผลงานของโครงการวางแผนครอบครัวของรัฐบาลว่ามีบทบาทต่อภาวะเจริญพันธุ์โดยเฉพาะอัตราที่เกิดที่ลดลงมากน้อยแค่ไหน และมีความแตกต่างกันในจังหวัดต่าง ๆ ทั้งประเทศเพียงไรในช่วงระยะเวลา 5 ปีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524) โดยการนำวิธีการคำนวณจากการศึกษาของคณะประเมินผลโครงการวางแผนครอบครัวไทย-อเมริกัน ที่ได้ศึกษาไว้ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 เป็นแนวทางและประยุกต์ใช้เพื่อให้เหมาะสมสำหรับการศึกษาค้นคว้า และได้อธิบายถึงสาเหตุของความแตกต่างของผลที่ศึกษาได้ในระดับภาค ส่วนในระดับจังหวัดได้สร้างแบบจำลองคณิตศาสตร์ขึ้นเพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่สำคัญกับผลในระดับจังหวัดที่คำนวณได้

จากการศึกษาสรุปผลได้ว่า อัตราเกิดของประชากรที่ลดลงนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการวางแผนครอบครัวของรัฐบาล ประมาณร้อยละ 23.6 ทั้งนี้เป็นผลที่ได้จากการศึกษารีธีหนึ่ง ที่พิจารณาจากจำนวนผู้รับบริการรายใหม่ ซึ่งจะมีบทบาทมากที่สุด ในภาคเหนือ รองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลางตามลำดับ ทั้งนี้พบว่า ผลงานที่เกิดขึ้นจากโครงการวางแผนครอบครัวของรัฐบาลในแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกันมากโดยเฉพาะจังหวัดในภาคกลางและภาคใต้ ซึ่งสาเหตุของความแตกต่างกันนี้เกิดขึ้นนี้เกิดจากเหตุผลปัจจัยหลายประการ กล่าวคือ ในระดับภาค ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ล้ำหลังในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำให้ผลลู่ที่คำนวณได้มีค่าต่ำ ส่วนปัจจัยทางวัฒนธรรม ประเพณีของภาคเหนือ ก็เื้อออำนวยให้มีการยอมรับพฤติกรรมด้านคุมกำเนิดที่ทันสมัยขณะที่ภาคใต้ซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามที่ไม่ยอมรับการคุมกำเนิด ซึ่งทำให้ผลลู่ที่คำนวณได้ในภาคเหนือมีค่าสูงกว่าภาคใต้ทั้ง ๆ ที่ภาคใต้มีปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่เื้อออำนวยกว่า ในภาคกลางพบว่า การดำเนินงานด้านวางแผนครอบครัวของหน่วยงานเอกชนกลับมีบทบาทมากกว่ากิจกรรมของรัฐบาลโดยเปรียบเทียบ และจากการที่มีอายุแรกล้มรสของประชากรสูงกว่าภาคอื่น ๆ ทำให้ผลลู่ที่คำนวณได้มีค่าค่อนข้างต่ำมาก ในระดับจังหวัด พบว่า ปัจจัยที่นำมาพิจารณานั้น สามารถอธิบายความแตกต่างกันของค่าผลลู่ที่คำนวณได้ในรายจังหวัด เฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้เท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่าในภาคกลางและภาคเหนือ มีระดับภาวะเจริญพันธุ์ที่ต่ำมากอยู่แล้ว การเพิ่มความพยายามในการดำเนินงานด้านวางแผนครอบครัวทั้งจากภาครัฐบาล และเอกชน จึงไม่ส่งผลต่ออัตราเกิดให้ลดต่ำลงไปกว่าที่เป็นอยู่ได้อีก ดังนั้น ความสำเร็จของโครงการวางแผนครอบครัวของรัฐบาลในการลดอัตราเกิดลงในอนาคตจึงน่าจะขึ้นอยู่กับการรณรงค์และจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวางแผนครอบครัวโดยมุ่งไปที่ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ประกอบกับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมควบคู่กันไป โดยในทางปฏิบัตินั้นคงจะต้องอาศัยการประสานงานกันอย่างจริงจังระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและเอกชนต่อไปกับการพิจารณาจัดสรรการให้งบประมาณใน ส่วนของการเพิ่มด้านอุปกรณ์ เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ในการให้บริการมากขึ้นอีก

9

Thesis Title   An Evaluation of The Effect of National Family
                                 Planning Program on Fertility during the Fourth
                                 National Economic and Social Development Plan,
                                 1977-1981.

Name   Miss Pattama Vatcharotai

Thesis Advisor   Dr. Thienchay Kiranandana

Department   Economics

Academic Year   1984

ABSTRACT

The rapid increase in the number of population during the past years due to reduced mortality rate, progress in public health medicine, combined with crude birth rate that still remains fairly high and has not yet declined by a considerable extent, have greatly been attributable to various conditions including economic, social, and political. The remedy measure is to decelerate the rate of population increase through the promotion of family planning, which is currently under the responsibility of the government's family planning program. Through the program, the government has allocated a large amount of resources; so far it was found out that the crude birth rate has declined satisfactorily. Yet one cannot for sure say that the declining crude birth rate thus achieved is attributed solely to the government's family planning program as there are other relevant factors that are believed to have contributed to this change.

So, this study has made calculations so as to evaluate the effect of the government's family planning program, to see to what

extent it has played the role on fertility, particularly the reduced crude birth rate, and to what extent differences do exist on the cross-province basis, during the past five years of the Fourth National Economic and Social Development Plan (1977-1981). The method of calculation being used in this study has been adopted from earlier work by the Thai-American Family Planning Evaluation Group, which was undertaken during the Third Plan, and is employed as guideline in applying to the present study. The causes for regional differences as resulted from the study are explained, as for the cross-province case, mathematical models have been constructed to study and capture the relationships between relevant crucial factors and the results thus obtained.

From the present study, it can be concluded that the decline in population birth rates, as is attributed to various activities related to with the government's family planning program, has accounted for 23.6 percent, where significant voles are found, in ascending importance, in the northern region, northeastern region, southern region, and central region, respectively. It is found that consequences resulting from the government's family planning program in individual provices differ to a great extent, especially for those provinces in the central and southern region. Various influence factors have been responsible for these differences - on the regional basis, backward economic and social factors in the Northeast resulted in low computed values; cultural and traditional factors in the North paved the way for acceptance of modernized birth control; in the South, where the majority of population believe in Islam, among which birth control is unacceptable, comparable low values have been

achieved as compared with the North, despite the presence of more favourable economic and social factors; in the Central, it is observed that the operation of family planning conducted by private agencies has relatively enjoyed more active roles than that of the government; and as couples were married at comparably later ages as compared with other regions, the computed net values are fairly low on the provincial basis, it is found that relevant factors under consideration have been successfully used to explain differences in computed net values only in the case of the Northeast and the South; while in the Central and the North; where there already exist very low fertility rates, increased endeavours in the operation of family planning by both the public and private sectors have not led to lower birth rates than the prevalent ones. Therefore, the success of the national family planning program aimed at reducing birth rate in the future is likely to depend on the campaign and resource allocation for family planning which is orientated to the population in the Northeast and the South, and the concerted promotion of the economic and social development. Practically, there should be a serious cooperation among related authorities of both the public and private sectors.

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

ในการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ นอกจากจะได้ศึกษาค้นคว้าจากรายงานการสำรวจและวิจัยต่าง ๆ แล้ว ในส่วนของข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่จำเป็นในการศึกษา ผู้เขียนต้องขอขอบคุณคุณสุรณ ปัญญาติลก และคุณยุพา พูนขำ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่วิชาการ หน่วยวิจัยและประเมินผลโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งได้กรุณาให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำต่าง ๆ ตลอดจนให้ข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่จำเป็น และผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ภิระนันท์ และ อาจารย์ สุวาณี สุรเสียงสังข์ ตลอดจน คุณสมจิต ปัญจอนนท์ ที่ได้ให้ความเอื้อเฟื้อ และคำแนะนำต่าง ๆ ในการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์จนบรรลุผลท้ายที่สุดผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ รองศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย ภิระนันท์ ที่ได้กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และได้คอยแนะนำให้ความรู้แก่ผู้เขียนมาโดยตลอด ตั้งแต่เริ่มต้นเข้าศึกษาในระดับปริญญาโทมาบัดนี้ จนกระทั่งได้ควบคุมการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนแล้วเสร็จด้วยดี

ปัทมา รัชโรทัย

กุมภาพันธ์ 2528

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ณ
สารบัญตาราง	ญ

บทที่

1. บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของเรื่อง	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 ขอบเขตแนวความคิด คำจำกัดความของการศึกษา	6
1.4 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	10
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
1.6 แนวทางการศึกษา	12
2. แนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาด้านวางแผนครอบครัว ...	14
3. ภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย	18
4. ผลงานของโครงการวางแผนครอบครัวของรัฐบาล ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (2520-2524)	35
4.1 จำนวนผู้รับบริการวางแผนครอบครัวของรัฐบาล	35
4.2 อัตราการคงใช้วิธีคุมกำเนิดชนิดต่าง ๆ	40
4.3 วิธีการศึกษา	45
4.4 ผลจากการศึกษา	53
5. ปัจจัยที่กำหนดผลงานของโครงการวางแผนครอบครัวของรัฐบาล	63
5.1 การพิจารณาในระดับภาค	63
5.2 การพิจารณาในระดับจังหวัด	94
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	94

	หน้า
บรรณานุกรม	98
ภาคผนวก	102
ประวัติ	121

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่	หน้า
5.1 จำนวนร้อยละของสตรีที่สมรสแล้วอายุระหว่าง 15-49 ปี ที่รู้จักถึงวิธีคุมกำเนิดรายวิธี รายภาค	65
5.2 ทัศนคติของสตรีอายุ 15-49 ปี ที่มีได้ใช้การคุมกำเนิดวิธีใดวิธีหนึ่ง รายภาค (ร้อยละ)	65
5.3 อัตราส่วนร้อยละของสตรีอายุ 15-49 ปี ที่เคยใช้การคุมกำเนิดแยกเป็น รายวิธี และรายภาค	66
5.4 อัตราส่วนร้อยละของสตรีอายุ 15-49 ปี ที่กำลังใช้การคุมกำเนิด รายภาค	67
5.5 อัตราส่วนร้อยละของสตรีอายุ 15-49 ปี ที่กำลังคุมกำเนิดอยู่แยกตามสภาพ การศึกษา	69
5.6 อัตราร้อยละของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ รายภาค	70
5.7 อัตราส่วนร้อยละของสตรีอายุ 15-49 ปี ที่กำลังคุมกำเนิดอยู่ แยกตาม ลักษณะอาชีพ	71
5.8 อัตราร้อยละของสตรีอายุ 11 ปีขึ้นไป ที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ จำแนก ตามหมวดอาชีพ รายภาค	72
5.9 รายได้ประจำชนต่อคน รายภาค ปี 2523.	74
5.10 อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่เคยใช้และกำลังใช้การคุมกำเนิดแยกเขต เทศบาลชนบท	75
5.11 อายุแรกสมรสของสตรีที่รับบริการวางแผนครอบครัว	78
5.12 ค่าเฉลี่ยของอายุแรกสมรส (ปี) รายภาค	79
5.13 อัตราร้อยละของสตรีที่แต่งงานแล้วและกำลังใช้การคุมกำเนิดอยู่แยกตาม แหล่งที่ไปรับบริการ แยกเขตชนบทและเมือง	80
5.14 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวต่อสตรีวัยเจริญพันธุ์ อายุ 15-49 ปี ของรัฐบาลและเอกชน รายภาค (บาท : คน)	81
5.15 ค่า NFEP FPEP GPP รายจังหวัด ปี 2523	87
5.16 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับตัวแปร	91

ตารางที่		หน้า
5.17	เมตริกแสดงค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	91
5.18	ตัวกำหนดผลลัพท์ของโครงการฯ (FP) รายภาค	92
5.19	แสดงค่าความยืดหยุ่นของตัวกำหนดผลลัพท์ของโครงการ (FP)	93

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย